A KÖZÖSSÉG – MÍTOSZ ÉS UTÓPIA?

1

Amikor több ember *egy* egységként dolgozik, szabadon összekapcsolódnak fontosnak ítélt célok érdekében. Amikor valamilyen elhatározásból – külső vagy belső okból kifolyólag – szétválnak, automatikusan szétszakadnak, és odavesznek a kitűzött célok is. Amíg együtt vannak, képesek gyógyító és erősítő energiákat felszabadítani magukból, s konkrét helyre és személyre irányítani azokat: ilyenkor valamennyiüket elfogja a lelki elégedettség, mert a kívánt óhajokat, íme, beteljesítették.

A pszichológia ma különösen aktuálisnak és kényszerítő erejűnek tartja a kisközösségekhez való tartozást. Az egyén soha nem volt enynyire kiszolgáltatott, magára hagyatott, egyedülvalóan ennyire hatástalan. A terapeuták hangsúlyozzák, hogy cselekvőképességük hatékony kibontására már semmiképp sem alkalmasak a nagy (monstre egyházi, mozgalmi, ideológiai stb.) keretekben működő demonstratív (vagy annak tűnő) megnyilvánulások, mert ezekben elvész az egyén, felmorzsolódik a sajátos én, sérül a lélek és a gondolkodás szabadsága: az önállóság feladásával járhat, beolvadással az alaktalan és megfoghatatlan tömegbe.

Az embernek társra és társulásra van szüksége: választott csoportokban a hasonló gondolatok találkozására, szellemi és lelki felüdülésre, a szeretet művelésének megtanulására. A megbocsátás és irgalmasság gyakorlásában, a szükséget szenvedők megsegítésében semmiféle emberi uralomnak nincs helye. Csakis az önkéntesség és a személyiség kiteljesedésének alapján jöhetnek létre életrevaló kisközösségek, teljesen mindegy, milyen elvi útbaigazítások nyomán, ha azokkal a többség egyetért, és kiáll mellettük. Életképességük időtálló próbája belső szerveződésük, egyetértésre törekvő konstrukciójuk. Éppen ezért nem lehet az élükön elnök, vezetőjük is inkább csak moderátori minőségben – ha azt a saját közösségük választja magának –, de nem lehet főnökük, elkülönült központi vezetőségük vagy felügyelő plénumuk sem, mert ez óhatatlanul klikkesedésbe torkollhat, alá- és fölérendeltséget ébreszt a „tagokban”, a kirekesztettség érzetét kelti. Nincs fölöttesünk, csak testvériesen szolgáló szövetségünk lehet, és irtózni fogunk egymás birtoklásának vagy megalázásának még az elképzelésétől is. A kisközösség nem szerveződhet gazdasági alapon, mert akkor azonnal kapitalizálódik, és betagozódik a versenyszférába, a pénz és a teljesítmény kényszere fogja mozgatni.

E bázisoktól mindenki segítséget vár: támaszt igényel mentális, eszmei, egzisztenciális téren. Óriási feladat a létrehozásuk, még inkább a fenntartásuk. Hol van ennyi empátia, gondoskodó kéz, ölelő kar, amennyit most az idő megkövetel?

2

Egy buddhista szerzetes a keresztényi (vagy nem keresztényi), de mindenesetre a nyugati közösségek kudarcait abban látja, hogy az európai gondolkodás nagyon fegyelmezetlen, nem koncentrikus, nem belső ihletettségből fakad. Hol a múltban vájkál, megtörtént és eltemetett dolgokon nosztalgiázik, csupa olyasmin, ami irrealitás, mert *már nincs*. Vagy a jövőn töpreng, mi lesz majd, és hogyan lehetne befolyásolni egy s más várható esemény alakulását, ami szintén irreális, mert annak *még nincs* sem kezdete, sem folytatása. Emiatt aztán rendkívül felszínesen élik meg az egyetlen kikerülhetetlen realitást, a jelent, az itt és most történéseit. Önös érdekből (vagy félelemből) feledik Jézus súlyos figyelmeztetését: „Kövess engem, hagyd a holtakra, hadd temessék halottaikat” (Mt 8,22); „Aki az eke szarvára teszi kezét, és hátrafelé néz, nem alkalmas az Isten országára” (Lk 9,62)! Ezek a múltba merülők ugyanis az emlékek folytonos idézgetésével a tegnapottegnapelőttöt támasztják fel, amely a jelenre rakódik, és eltorlaszolja a jövőt; a mába plántálják a hajdanit, s a jövő mint kísérleti telephely – bár tervek és álmok képében rajzolódik ki – illúziók és ideák bilincseit rakja ránk.

Ha valaki netán törtetőn kiemelkedni szándékozna a csoportból észjárása, műveltsége vagy akarnoksága révén, mert úgy véli, őt külön elismerés és különb tisztelet illeti meg, előbb-utóbb monopolizálni fogja a csoportot. És ékes beszéde, elmemutatványa, a „ki, ha én nem” viselkedés tovább tarthat azután is, hogy a kapott s általa is bővített energiát már szükségszerűen át kellene adnia valamelyik társának, a soron következő megszólalónak. A hallgatásba szorultakat nem engedi hozzájutni a közösből-közösben képződött energiához, s ezzel megfosztja az egész csoportot a még elhangozható gondolatok várható jótéteményeitől. Ha valaki közülünk ellenszenvet vált ki, fenyegetve érezzük magunkat általa, valamilyen visszatetsző vonása ingerel minket, és ahelyett, hogy észrevennénk mélyen rejlő értékeit, és sürgősen mentő energiát küldenénk feléje – idegenkedésünkkel elszívjuk tőle a megmaradtat is, és valójában ártunk neki. Egyre kevésbé lesz magabiztos, mert kiszipolyozzuk belőle azt az erőt, amely a megtartója lehetne. Ez felér a szeretet látványos megvonásával, márpedig az autonóm közösségeknek elsősorban mégiscsak a közösségi szeretet műhelyeinek kell lenniük.

Jól működő csoportban mindenkinek emelkedik az energia- és rezgésszintje, a közös, szétterjedő energiamező létrejöttével növelhetjük a hatóerőt, erősítjük és oltalmazzuk egymást. Minden résztvevő tudja, mikor szólaljon meg, mi érdemlegest tehet hozzá a disputához, mert ebben az energiatérben világosabban és mélyebben látja a fölvetett témákat és a problémák megoldási esélyeit. A kifejlesztett energiamező a tudatosság és az érzelmi reláció bővülésével megtisztulási és gyógyítási küldetést is teljesíthet: intellektuális és emocionális mérgek hatástalanításába foghat, felszívhatja és semlegesítheti az irigység, a kapzsiság, a hatalmaskodás,

az elszegényedéstől való rettegés, az anarchizáló bomlasztás kórokozóit. A tudatosság megemelkedett szintjén a kisközösségeknek mindenkor értékelniük kell az élet vonzó, optimális egyszerűségét és az univerzumból hozzánk eljutó pozitív sugárzásokat, és rendszeresen imádkozniuk kell az egész teremtett világért: a bolygókért, a természetért, az állatok birodalmáért, minden élő emberért és halottért, akikkel egy másik dimenzióban – ahol „(a feltámadás után) nem nősülnek, férjhez sem mennek, hanem úgy élnek, mint Isten angyalai a mennyben” (Mt 22,30-31) – a találkozás elkerülhetetlen és elévülhetetlen.

Eddigi történelmi mérlegünk szerint nem voltunk képesek megkímélni környezetünket a szennyeződéstől, demokratizálni bolygónkat a tömegek számára, enni és hajlékot adni a rászorulóknak, nem tudtuk felszámolni félelmünket a szűkülő szükségtől, uralkodási vágyunkat emberek és nézetek fölött, s ezért nem voltunk képesek feltétel nélkül adakozni sem. Nem tudtunk megszabadulni korlátainktól, mert nem volt alternatív életszemléletünk, noha az egyetlen választható megoldás az önkéntes testvéri szolgálat.

3

Vajon meg merjük-e hirdetni szélesebb körben, kiszögezhetjük-e gyülekezetünk ajtajára az alábbi köszöntést: *Üdv, látogató! Nem kérdezzük, ki vagy, / Ha barát, kitárt karunk és szívünk fogad, / Ha idegen, már nem annak tekintünk, / Ha ellenség, rabul ejt szeretetünk.* A közösségben, amit keresünk, leginkább belső lényünk tükörképe vonz, s ha az nem a magunk békéjét és beteljesedését veri vissza, csalódva fordulunk el tőle. Olyan fakultatív és önálló tömörülés lenne ez, amelynek résztvevői, elképzeléseink szerint, harmonikusan és egymásra hangolt összeköttetésben élnek együtt, ahol tehát a döntések automatikusan fognak megszületni mindenki javára és megelégedésére. Az ilyen tömörülés, persze, mind ez ideig merő utópia.

Jézus történelmi és egyúttal társadalompolitikai fölismerése is, hogy az evangéliumot élni és hirdetni csak a pénztől, gazdagságtól, hatalomtól szabadon lehet. Többször is figyelmeztet, és ennek a figyelmeztetésének különösen hangsúlyt ad, mert biztos tudomása van arról, hogy a világ rendje fölborul a kizsákmányolás és a nyomában járó elnyomatás miatt: „Nem szolgálhattok az Istennek is, a Mammonnak is (Mt 6,23-24); „Milyen nehezen jut be a gazdag az Isten országába! Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába” (Mk 10,23-27); annak a gazdag embernek pedig, aki azt állítja, hogy gyermekkora óta lelkiismeretesen megtartotta a tízparancsolatot, ezt mondja: „Egy dolognak még híjával vagy. Mindenedet, amid csak van, add el, és oszd szét a szegények közt, és kincsed lesz a mennyben. Aztán gyere, és kövess engem” (Lk 18,21-23)! Jakab apostol szigorú szavai ugyancsak elítélők: „Az alacsony rangú testvér dicsekedjék felmagasztalásával, a gazdag megalázkodásával, mert mint a rét virága, semmivé lesz. Ha a nap fölkel, perzselő heve kiégeti a növényt, virága lehull, szépsége elenyészik. Így lesz semmivé a gazdag is a vállalkozásaival” (Jak 1,9-11).

Forradalmi kijelentések. Nem véletlen tehát, hogy a klérus századokon át nem engedte nemzeti nyelvekre lefordítani az Újszövetséget, sőt börtönbüntetéssel sújtotta, ma úgy mondanánk, szamizdat terjesztését. A zendülések, lázadó ellenszegülések, gnózisok a krisztusi tanokra hivatkoztak, és ezekből merítettek erőt a hűbérurak, oligarchiák és a tőke kegyetlen uralma ellen. A 19. századi agrárszocialista mozgalmak vezérelve, a szocialista munkásszervezkedések és a munkáspapi működések inspirálója volt, s az amerikai és afrikai revolúciók eszmei táplálója ma is ez a jézusi gondolat (ld. a dél-amerikai jezsuita missziók sorsát a 18. században, vagy a 20-ikban Roger Schutz és taizéi társulásának szorongattatásait, az ún. felszabadítási teológia terjedését, a nicaraguai Solentiname szigetén a Cardenal testvérek fejtegetéseit a parasztoknak a „jó hír” forrásából merítve, ezzel is segítve a népi, úgynevezett szeretetegyház fölépülését stb.). A politikai és a hatalmi összefonódások szétverték ezeket a kezdeményezéseket, borzalmas megtorlások követték őket: az indiánokat elűzték, legyilkolták, megkínozták az angol és portugál zsoldosok, a papokat megfosztották működési lehetőségüktől, a latinamerikai egyházakat kíméletlenül üldözték a katonai junták csapatai, Romero érseket kivégezték az oltár előtt, nicaraguai útja során II. János Pál az amerikai politika nyomására kiközösítette Cardenálékat, és nem akadályozta meg az USA beavatkozását, aminek a harci cselekmények folyamán harmincezer ember esett áldozatul.

Az európai elkülönült „kisekléziák” – szigetek az egyházban? – megpróbálták az apostoli kollektivitás jegyében, birtokló tulajdon nélkül fölépíteni csoportjaikat. Bulányi páter egyik álma volt egy olyan Bokor-közösség létrehozása – angol, amerikai és skandináv példák alapján –, amelyben az anyagi vonatkozások harmadrendűek, minden kö-

zös használatban van, mindenki dolgozik, és az élet középpontjában Jézus eszménye áll. A tények azt mutatták, hogy ilyeneket vagy csak nagyon szegény országokban, vagy igen gazdag környezetben lehet megteremteni. A pénz, a jólét, a kényelem sokkal jobban vonzza az európai embert, mint az apostolok példája. A mi Csokonaink megfogalmazásában: „Az *enyém,* a *tiéd* menynyi lármát szüle, / Miolta a *miénk* nevezet elűle… / Nem vólt még koldúsa akkor a törvénynek, / Nem született senki gazdagnak, szegénynek” (*Az estve).*

A háttér vagy a semmi, vagy a minden. Vagy a semmiből kell „megalkotni” a *valamit*, a puszta megélhetést, a létfenntartást, mint Assisi Ferenc és követői, vagy tehetős *háttér* (szponzor) támogatását kell megszerezni, amely keretet biztosít a létezéshez (és ahová, szükség esetén, vissza lehet menekülniük az onnan elvándoroltaknak, illetve az oda visszakívánkozóknak). Felipe, a solentinamei kommuna tagja, így replikázott az egyik bibliamagyarázatra: „Ha az ember lelki életet akar élni, akkor azt az anyagiakban kell megvalósítania. Mert ha Istent szeretem (’Én Istennel vagyok!’), akkor tennem kell valamit a társaimért, és meg kell osztanom velük, amim van, mindenkinek a testvérévé kell lennem. Ha ezt nem valósítom meg az anyagiakban, akkor nem szeretek, akkor inkább gyűlölök” (Balássy László fordítása).

Ebből a jézusi tanításból kiindulva születtek a századok alatt a legkülönbözőbb utópista teóriák – Szent Ágostontól Campanellán és Moruson át Marxig, a KALOT mozgalomig és Kerkai páterig –, amelyek a magántulajdon korlátozásában vagy felszámolásában láttak mindennemű közösségi és lelki megújhodást. II. János Pál az ateista kommunista uralom megdöntését tartotta élete legfőbb céljának, ám élete végén, amikor a kapitalizmus már visszanyerte régi erejét és dicsőségét, keserűen vallotta be, hogy „még a kommunizmusnál is veszélyesebb van itt, a tőke, a pénz- és érdekszövetségek mindent felforgató és megrendítő világhatalma”. Kérdés, hogy a keresztényi kisközösségek képesek-e elhatárolódni ettől a harácsoló közegtől, kirekeszthetik-e maguk közül a tőke befolyását és médiapropagandáját? Tetőtől talpig jézusiak tudnak-e maradni: ember- és istenszeretők, és keresnek-e Jézushoz méltó válaszokat a kor kihívásaira? Fontosnak tartják-e részvételüket a folyamatos társadalompolitikai megmozdulásokban, és – ilyen-olyan magyarázatokkal – vajon feladják-e kötelező hűségüket az evangéliumhoz? Hírbe hozzák, támadják-e azokat, akik nem azt vagy nem úgy hiszik, gondolják és fejezik ki, mint ők? Ez eleve ellentmond a Názáreti következetes magatartásának, és mindenkor a közösségek széteséséhez, végső soron a bukásukhoz vezetett. Persze, hogy eszerint minden utópia, és eszerint minden illúzió.

4

Mindezek után szavakba önthetjük-e sürgető, azonnali tennivalóinkat, amelyek elsősorban nem *külső* vallásos megnyilvánulásokban gyökereznek, hanem önmagunkban, a saját *lelkünkben*? Ami bennünk él, tenyészik, forr, gazdagodik, azt nem kaphatjuk meg kívülről, másoktól, holt betűtől, szónoklatoktól – a belső religio halhatatlan, spontán, felülről építkezik, összeköttetésben égi-földi antennákkal; a külső változékony, ki van téve az idők múlásának és ítélkező emberi koncepcióknak, kényszereknek és divatos szokásoknak. Ebből következik első komoly feladatunk: az EMBERISMERET (az-az ÖNISMERET): el kell mélyednünk a pszichológiában (pszichoterápiában) és a pedagógiában (gyógypedagógiában), hogy átalakíthassuk magunkat, a lehetséges határokig csiszoljunk egymás szellemiségén, és erősítsük lelki teherbíró képességünket – s így megfelelő módszerekkel rendelkezzünk majd ahhoz is, hogy szűkebb-tágabb környezetünkben segítséget nyújtsunk, és gyógyírt javasoljunk a hozzánk fordulók problémáira. Fölkészülésünknek (fölkészítésünknek) az a lényege, hogy az egyetlen isteni igazságot a magunk módján és a magunk sajátos útján keressük s találjuk meg, egyénenként és a közösséggel egyaránt.

A másik, a legkevésbé sem elhanyagolható kötelességünk az IMASZOLGÁLAT – a lelkek önfeledt összekapcsolódása és megtisztulása. A gondolatok s a gondolkodás agytornája helyett az összejöveteleinken elmondott harmonikus fohászokkal, illetve magánimák útján, otthon, a „rejtekben” – „Amikor imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtót, s imádkozzál titokban mennyei Atyádhoz! S Atyád, aki a rejtekben is lát, megjutalmaz” (Mt 6,5-6) – folyamodjunk belső megújulásunkért, közösségünk tagjaiért, az általános megértésért és megnyugvásért, az istenszeretetért és az embertestvériségért. Nem teológiai okfejtések, egyházpolitikai magyarázgatások, politikai tendenciák stb. mérlegelése a dolgunk, ami mégiscsak szó, szó, szó – ha nem is mindig üres, de majdnem mindig fölösleges szó –, hanem a lélek művelése, a jézusivá válás – ha mégoly csekélyke mértékben is –, viselve természetünk terheit és szellemi befogadóképességünk korlátait. Vajon nevezhetnénk ezt akár profán szakralitásnak is?

Végül a következő, elmaradhatatlan feladatunk a MŰVELŐDÉS, a csoport műveltségi-tájékozottsági szintjének emelése, amely a spirituális információk révén óhatatlanul a lelki ihletettség emelkedéséhez segít. Az alkotásokból sugárzó hitélmények feldolgozásával nemcsak esztétikai-etikai örömhöz jutunk (emlékezetes könyvek, filmek, zeneművek stb. ismeretével, illetve ismertetésével), hanem, meditációink anyagaként, olyan pluszhoz is, amely – példák és sorsok bemutatásával – szellemi és erkölcsi többlettel növeli meg a kisközösség szereteterejét.

5

És most arra kérem Olvasóimat, akik velem együtt eljutottak idáig, tegyék meg, hogy visszatérnek a cikkem elejére, és újra elolvassák az első ponthoz tartozó sorokat. Itt ugyanis meg kellene ismételnem a fentebb leírtakat, mert azok e végső okfejtéssel együtt nyerik el érvényességüket. Az ideális közösség, amit ott körvonalaztam, mindezen eszközök, tanácsok, elhatározások, belátások felhasználásával megvalósítható lehetne. Van-e elég megértés, akarat, jóindulat hozzá? Vagy csupán a kísértés, hiúság, irigység buktatói léteznek? Van-e őszinte nyitottság, kitárulkozás, elfogultság nélküliség az építkezéshez? Vagy pusztán a kicsinyes kivagyiság, bánatos nosztalgiázás, önsebző vádaskodás a mérvadó? És az a jézusi állapot, amelyre mindannyian vágyunk, keserű ábránd marad? Továbbra is utópia? Szeretet-illúzió? Pedig olyan meghatóan méltó és torokszorítóan gyönyörűséges lenne…

Hegyi Béla